

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
Tel. +385-1-4846862; Fax +385-1-4846863
info@leykam-international.hr
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOG
Andy Jelčić

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Tvrtko Gregurić

TISKARA
Denona d.o.o., Zagreb

© 2013 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo
koji drugi način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: Heimito von Doderer, Die Strudlhofstiege
© Verlag C.H.Beck oHG, München 1986. First
edition: 1951, Biederstein Verlag.

© oft he translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI.

Objavlivanje knjige financijski su potpomogli Ministarstvo kulture Republike
Hrvatske, Austrijski kulturni forum – Zagreb i Bundesministerium
für Unterricht, Kunst und Kultur der Republik Österreich.

Objavlivanje ovog djela omogućeno je uz potporu literarne mreže
TRADUKI, čiji su članovi Savezno ministarstvo za europske i međunarodne
poslove Republike Austrije, Ministarstvo vanjskih poslova Savezne Republike
Njemačke, Švicarska zaklada za kulturu Pro Helvetia, KulturKontakt
Austria, Goethe-Institut, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije JAK,
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Resor za kulturu Vlade Kneževine
Liechtenstein, Zaklada za kulturu Liechtenstein i Zaklada S. Fischer.

traduki

ISBN 978-953-340-011-2 (sv.1)
ISBN 978-953-340-013-6 (cjelina)

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 861451

Tiskanje dovršeno u studenom 2013.

Heimito von Doderer

Strudlhofstiege

HEIMITO VON DODERER

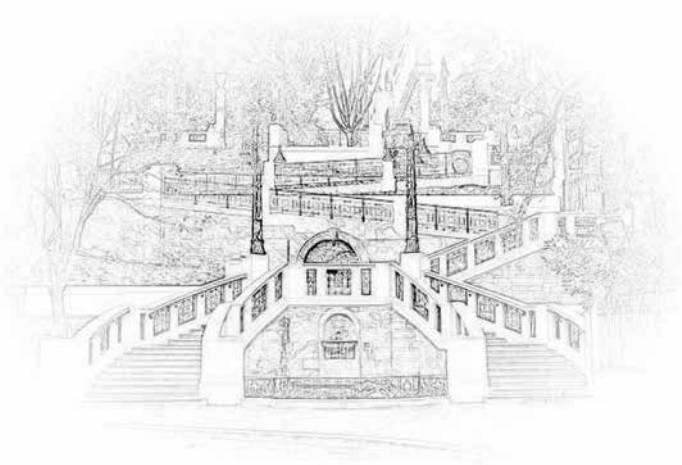
Strudlhofstiege

ili

Melzer i dubina godina koje prolaze

Roman

Knjiga 1.

Leykam international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
Tel. +385-1-4846862; Fax +385-1-4846863
info@leykam-international.hr
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOG
Andy Jelčić

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Tvrtko Gregurić

TISKARA
Denona d.o.o., Zagreb

© 2013 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo
koji drugi način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: Heimito von Doderer, Die Strudlhofstiege
© Verlag C.H.Beck oHG, München 1986. First
edition: 1951, Biederstein Verlag.

© oft he translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI.

Objavlivanje knjige financijski su potpomogli Ministarstvo kulture Republike
Hrvatske, Austrijski kulturni forum – Zagreb i Bundesministerium
für Unterricht, Kunst und Kultur der Republik Österreich.

Objavlivanje ovog djela omogućeno je uz potporu literarne mreže
TRADUKI, čiji su članovi Savezno ministarstvo za europske i međunarodne
poslove Republike Austrije, Ministarstvo vanjskih poslova Savezne Republike
Njemačke, Švicarska zaklada za kulturu Pro Helvetia, KulturKontakt
Austria, Goethe-Institut, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije JAK,
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Resor za kulturu Vlade Kneževine
Liechtenstein, Zaklada za kulturu Liechtenstein i Zaklada S. Fischer.

traduki

ISBN 978-953-340-011-2 (sv.1)
ISBN 978-953-340-013-6 (cjelina)

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 861451

Tiskanje dovršeno u studenom 2013.

IN MEMORIAM
JOHANNIS TH. JAEGER
SENATORIS VIENNENSIS
QUI SCALAM CONSTRUXIT
CUIUS NOMEN LIBELLO
INSCRIBITUR

U SLAVU BEČKIH STUBA
STRUDELHOFSTIEGE

Kad na stube žuto lišće padne
noseć' dane jesenje i hladne,
one dišu za vremena stara.
Čvrst zagrljaj ljubavnoga para,
cipela laka, korak niz stazu
mahovina prekrila je vazdu,
godine prođu, poratne, jadne.

Mnogo se toga u propast daje,
baš nam ljepota najkraće traje.

PRVI DIO

Još za života supruga Mary K., Oskara, dok je ona još hodala na dvije vrlo lijepe noge (desnu joj je nedaleko od stana 21. rujna 1925. iznad koljena odrezao tramvaj), pojavio se izvjesni doktor Negria, mladi rumunjski liječnik, koji se usavršavao na slavnom Bečkom sveučilištu i odrađivao praksu u Općoj bolnici. U Beču je takvih Rumunja i Bugara bilo oduvijek, uglavnom u krugu sveučilišta ili Glazbene akademije. Ljudi su se na njih bili navikli: na njihov način govora, koji je sve više prožimao austrijski naglasak, na gustu kovrčavu kosu na čelu i naviku da uvijek stanuju u najboljim četvrtima vila jer sva su ta mlada gospoda iz Bukurešta ili Sofije bila imućna i imala su imućne očeve. Najvećim bi dijelom ostajali strancima (kojima su iz domovine stalno stizali golemi paketi s nacionalnim poslasticama), doduše ne baš tako potpuno ustrojenim strancima kakvi su bili sjeverni Nijemci, nego više takoreći nekom domaćom inačicom, ali ipak „Balkancima” jer se ni kod njih specifičnosti izgovora nikada ne bi potpuno gubile. Bečke gospođe, koje bi kanile izdati jednu ili dvije sobe u stanu ili u vili, u tu bi svrhu tražile „bugarskog ili rumunjskog studenta”, a ovi bi ih onda preporučivali dalje jer se u brojnim kavanama oko sveučilišta ili oko klinika skupljalo međunarodno društvo.

Doktoru Negriji Maryn je brak smetao. Nije mogao vjerovati, jednostavno nije uspijevaio shvatiti da Maryna vjernost suprugu ima dostatan temelj. Beskonačno se

ljutio na tu vjernost, a ta je ljutnja nastupila u najmanju ruku istodobno s prvom navalom želje. (Pisac Kajetan von S. ovdje bi nesumnjivo rekao „želio ju je iz duboke zloće” – a kod ljudi njegove vrste možda zaista i postoje takve u osnovi nevine, groteski prilagođene budalaštine.) Nevolja s udicom koju je progutao doktor Negria bila je, međutim, u tome da ta bezgrešna žena nipošto nije bila vjerna nesvjesno. Za to je bila nedovoljno jednostavna, njezino je srce već u djevojačkoj dobi – tijekom kojega se već potpuno osjećala ženom, od četrnaeste godine nadalje – postalo svjesno raznih složenosti pa se onda poslije razvilo i pojednostavnilo u zrelosti, na razini dohvatnoj svima onima koji životnom stazom ne prolaze između nefugiranih zidova nevinosti, ulicom lišenom pogleda poput onoga iz stare Atene na Pirej. No Mary je u brak s Oskarom ušla netaknuta. S druge strane, ako mu je bila vjerna, nije to tako ostalo zbog toga što je kod nje iz neke vrste neopozive odluke i izvjesna obraćenja i posvećenja zadaćama supruge i majke nastalo stabilno stanje ravnoteže. Bila je majka dvoje lijepo djece, djevojčice, svijetle crvenkaste kose poput očeve, i dječaka, tamnocrveno-smeđe kose poput njezine.

Situacija se doktoru Negriji (ne gospođi Mary) prikazala između tih naznačenih osnovnih crta, a konstrukcija koju je podmetnuo pod viđeno stanje stvari bila je u svojoj ukupnosti ispravna. Na tom podvučenom rasteru – koji međutim nije uspijevaao ništa promijeniti na neodlučenom životarenju svojega predmeta – kuhao je njegov bijes.

Postoji vjernost koja nije ništa drugo do želja za posjedovanjem kvaliteta, škrtarenje kvalitetama, koje žele zadržati svoj naslov. Takva vjernost, takoreći tek meritorne

naravi – no *meritum* znači i zasluga – stvara široku stubu prema uznositosti pa se čovjek lako navikne da na nju staje, kao na mjesto uz prozor erкера, odakle se s visine može gledati na obične prolaznike. Takva vjernost nije u stabilnoj ravnoteži i zapravo ne zaslužuje svoje ime, upravo zato što je meritorna, no nje se ljudi odriču razmjerno teško i kada ti uvjeti u obliku nevidljivih zidova, koji ipak sužavaju vidokrug, no dugačkih, godinama omeđuju put, stvari ostaju pri zamišljenom *meritumu*.

To je doktora Negriju ljutilo pa je čvrsto odlučio da taj zid probije – jer oduvijek je bio tako probojan – i tu je odluku usvojio bez ikakva kritičkog razmatranja. Bio je zahtjevne, apodiktične, zapovjedne naravi, intervencionist, netko tko je uvijek pokušavao po kratkom postupku gurnuti ustranu ono što mu smeta, a ono što ga je kočilo uvrijeđeno je doživljavao kao nečuvano.

S tim je „intervencionizmom” povezano i to što je doktorovo ime poslije u bliskom susjedskom krugu postalo takoreći poslovičnim ili simboličkim pa je tako nastala i „Organizacija Negria”, koja je svoja djela na kraju okrunila akcijom protiv berlinskog prodavača automobila Helmuta Biesea (što zaista ne pripada ovamo!), i to pod Höpnerovim vodstvom, koji je smišljao reklame i pripadne stihove, a rumunjskoga je obožavatelja Mary K. inače poznavao i osobno. No koga Höpfner nije poznavao osobno? On je bio adresar, cjelovita poslovno-društvena topografija Beča (tu je osobinu dijelio s konjičkim zapovjednikom Von Eulenfeldom). U kritično se doba doktor Negria u jednoj prigodi gore kod Höpfnera – s vremena na vrijeme kratkim pokretom prazneći čašicu šljivovice (a u međuvremenu uzbuđeno hodajući po sobi gore-dolje) – izrazio ovako: „Neizdrživa mi je predodžba

da ju je uhvatio taj pauk.” ‘Pauk’ je bio Oskar, Maryn suprug. Ponekad bi ga nazivao i ‘krpeljem Oskarom’.

Njegova je veza s obitelji K. nastala na jednom od teniskih igrališta u jozefinski blijedom Augartenu, a zahvaljujući dječjim bolestima djevojčice i dječaka dobila je domaću dimenziju; Negria je radio na takvom odjelu Opće bolnice i začudo je želio postati isključivo pedijatrom. Rumunja je njegov slavni šef cijenio i smatrao ga uglednim, tako da je jednom čak obišao Mary ne bi li pogledao bolesnu djecu. Otad se Negria pojavljivao i u svojstvu posjetitelja. Zvonio je kratko i oštro, kao da netko razbija prozor ili kao da se iz kaznenog prostora lopta snažnim udarcem šalje u gol.

Mary je sjedila za stolom u salonu, pogleda usmjerena ka prvim znacima sumraka ranojesenje večeri. Oдавde se pogled protezao uz ulicu, a zatim preko Donaukanala (koji nije kanal, nego značajan, širok i brz dio riječnog toka) na drugu obalu. S ulice su uzvici dječaka u igri dopirali do nje, do trećega kata. Bio je to svakodnevni večernji zvuk, koji bi je pratio tijekom cijelog ljeta ako ga ne bi provela u Pörtschachu ili Millstattu; taj bi zvuk čovjeka dočekivao navečer, po povratku sa sela, poput nečega što pouzdano ostaje na svome mjestu, pripada određenom godišnjem dobu i sada se još uvijek zadržava tjednima jer vrijeme je ostalo toplo, iako umjerenije: najbolje vrijeme za tenis, kako bi govorio Oskar, ‘bablje ljeto’. Oskar će doći za pola sata. Iznenada je pomislila na poručnika Melzera. Još tada, kao vrlo mlada djevojka, znala je da je on prilično glup. Bilo je to u Ischlu, mora da je to bilo negdje u ljeto 1908. ili 1909. jer u to doba je vladala neka politička napetost sa Srbijom. To što joj je poručnik Melzer, zajedno sa svojom glupošću, na kraju

umaknuo, na određen je način ukinulo tu glupost, a time i njezinu nadmoć, iako nije bila neobaviještena o pozadini njegova povlačenja i nestanka u neku pukovniciju dolje u Bosni, gdje je još bilo medvjeda, kako je pripovijedao u više navrata; i sam je htio ići u lov na medvjede. „Gospodine Melzer, donesite mi onda krzno od medvjede usluge koju ste mi učinili.” Otad je, onako usput, prošlo četrnaest godina. Otac joj je u Ischlu povremeno govorio da bi Melzer trebao napustiti službu jer se želi njome oženiti. No mogao ju je tada i dobiti, bez ikakve sumnje. Bio je vrlo srdačan momak, uvijek ujednačeno veseo i korektan. Briga nije imao. Poslije bi ga bila prevarila, i to je danas znala. Zbog njegove ujednačenosti.

Na kraju ulice, koju je Mary vidjela iz naslonjača, bilo je stalno automobilsko stajalište. Ti su najamni automobili bili poredani u poprečnoj ulici, lijevo i desno iza ugla, tako da se uvijek s lijeve strane vidio prednji dio jednog, a s desne stražnji dio drugog automobila. Policijski je propis zahtijevao da se uvijek uzima prvi automobil iz reda; budući da su i početak i kraj kolone bili vezani uz određene granice, kada bi se jedan odvezao, ona bi se pomaknula. Oni koji bi se vratili, priključili bi se na kraj kolone. Tako bi s vremena na vrijeme jedan ili više automobila polako prešli preko kolnika, a na kraju bi jedan uvijek stao desno. Od njega se ne bi vidjelo mnogo više od stražnjih kotača, dok bi s lijeve strane iza ugla također izvirio automobil, ali samo prednjim krajem.

Taj jednakomjerni protok automobila na kraju ulice za Mary je tijekom svih godina bio jedna od samorazumljivih i neshvatljivih stvari. Bila je to pojava najdublje povezana s kapanjem vodovodne cijevi ili padanjem biserja s krunice. A budući da je ulica do stajališta i do

‘kanala’ bila podosta duga, uza zatvorene se prozore bruhanje motora uopće nije čulo. Ta je pojava bila bešumna i to je bila njezina bit; bila je lišena zvuka, potpuno jednakomjerna, mirna; bila je monumentalno dosadna i monotona. I to je također, u nizu Marynih predodžaba, stvaralo vezu između te slike i sjećanja na poručnika Melzera. No on se ipak znao nasmijati vrlo, vrlo dražesno. Zvonjava doktora Negrije u sliku je ubacila nekoliko prštavih zvjezdica, ponešto nalik onima koje vidimo pri udarcu u oko. Činilo se da Negria danas zvoni posebno energično.

Služavka mu je otvorila vrata, a on nije ušao, nego je upao u sobu, duboko se naklonio i poljubio Mary ruku; pritom je već napredovao i bio u ofenzivi, što je djelovalo drsko, bez obzira na teatralnu odmjerenost pokreta, rukoljube i povlačenje desne noge. Ogledao se po sobi, odmjeravao sve pomalo uznemireno, istodobno bešumno izgovorivši mnogo riječi, odnosno fluidno ih istisnuvši iz sebe: No da. Sve po starom, još uvijek. Kod starog krpelja. Volio bih znati koliko ćete još dugo ovako. Besmislen je to život, protraćen. Predrasude i tromost, drugo ništa; inertnost je grijeh prema životu. Objekt s vlastitom pokretljivošću, dakle živo biće za razliku od stvari, ne smije se prepustiti inerciji. Za krpelja Vam nikako ne vjerujem. To nije moguće! Naglas, sad već sa šalicom čaja u ruci, priopćio joj je da djeca Zerkowitzevih imaju ospice i da mu je danas prvi put u teniskom klubu uspjelo u singlu pobijediti poljskog savjetnika u Ministarstvu vanjskih poslova (nekoga gospodina Von Semskeg), iako vrlo tijesno. Inače je doktor Negria izgledao onako kao što to Homer kaže za nepouzdanog klipana Aresa: pucao je od snage i zdravlja.

Naravno, potpuno je nemoguće da požar koji je izazvala ne bi imao baš nikakav povratni utjecaj na Mary: u najmanju je ruku morala postati još svjesnijom vlastitih ženskih potencijala, a već to je predstavljalo poziv na igru, na korištenje oslobođenih sila. Negrije se nije bojala ni najmanje jer ga je u osnovi smatrala još mnogo glupljim od poručnika Melzera iz doba rane mladosti.

Ni slučajno nije ni pomišljala na to da skrene s tog već utabanog povišenog puta, odakle se pogled u svakom trenutku mogao spustiti nadolje u usjek stiješnjih okolnosti i tok života, koji se neujednačeno probijao, prskajući pod pritiskom između stijenja ili se pak ponovno skupljajući u dubokom plavozelenom bazenčiću za pastrve, uz čiji bi rub oplakivao tajanstvene udubine ispod podlokana stijenja. Pogled odozgo bio joj je vrlo ugodan, a ophođenje s takoreći gore pristiglim i pripitomljenim komadićem divljine povećavao je ugodu, istodobno uklanjajući ubojicu ugode, dosadu.

Kada je Negria čuo da će Oskar doći za pola sata, kapci su mu trepnuli u nezadovoljnom slaganju, čime je otprilike izrazio da je to ionako prihvatio i da nije očekivao ništa bolje. Što se od nje uopće i može očekivati, od tako banalne osobe!

No ženska banalnost još nikada nije ozbiljno zasmatala doktoru Negriji pa je uskoro krenuo u novi prodor. Već je neko vrijeme posjedovao čamac na vesla, ne u sportske svrhe, dakle dostatno širok, no svejedno elegantno i lijepo plovilo. Bio je vezan na odvojkju tzv. Donaukanala iznad grada u Nußdorfu. Kada bi uzvodno naišao neki rumunjski ili srpski parobrod s teglenicama, Negria bi, govoreći svojim jezikom ili srpski, lako postizao da mu bace užu, pa bi tako stigao do Greifensteina i Tullna, pa

i još dalje, i onda bi dobro raspoložen upravljao čamcem nizvodno. Prije odvezivanja užeta na visoku bi palubu uz velike zahvale bacio kutiju austrijskih cigareta. S vremenom se na taj način sprijateljio s mornarima i ponekim kapetanom tegljača; jednako tako i na 'kanalu', kojim je Negria također plovio, srcem grada sve do tzv. 'Praterspitza', gdje se rukavac na kraju grada ponovno ulijeva u glavni tok.

Pritom je, naravno, morao proći vrlo blizu Maryna stana pa se tako u njemu stvorila nakana da gospođu Mary pozove na vožnju čamcem, pri čemu bi prethodno mogli otići na vino u Nußdorfu, u neku od tih izletničkih gostionica, koje je Negria već sve više-manje poznavao. Bilo mu je jasno da traži izgovor za sastanak izvan kuće, kojemu je ponajprije težio, istodobno dalje pripremajući teren povremenim primjedbama glede manjih nedostataka u njegovu lijepom momačkom stanu, koji su tražili znalačko oko (usput je napomenuo i nešto o rumunjskim seoskim vezovima i drugim nacionalnim starinama koje je posjedovao; jedan divan rad te vrste poklonio je gospođi Mary).

Klizeći 'kanalom', Negria je otkrio povoljno mjesto za pristajanje i, veslajući prema obali, čak i grivnu koja mu je omogućila da čamac osigura lancem i lokotom. Bilo je to u neposrednoj blizini stajališta taksija, gdje su automobili ravnomjerno prelazeći kolnik promicali kroz godine.

Oskar K. stigao je za pola sata, obradovavši se nazočnome gostu tiho i prilično neprovidno. Pripadao je onim ljudima čije postojanje u sebi ima nešto od konkavnog zrcala. Ljudi su u tome uvijek skloni vidjeti žarišta

duha, sve dok se ne pokaže suprotno. Tko mnogo šuti, mnogo čuje i vidi, nesumnjivo. No da takva povučenosť može jednostavno potjecati od iznenađujućeg nedostatka svake vatrenosti, isprva ne pretpostavlja nitko. Svačije je temeljno uvjerenje da tiha voda brege dere; ta voda u najmanju ruku stvara nelagodu. No svi smo se već oprezno nagnuli nad pokoju takvu vodu i utvrdili da se u dubini od jedva pedlja na dnu skriva samo običan šljunak. Lice muškarca koji je upravo sjeo za stol u salonu pripada rijetkoj vrsti, kakvo se u većoj mjeri može naći u Židova nego kod drugih, iako takvo lice ostvaruje tek opću fizionomijsku mogućnosť. To je lice koje se još nije posve ostvarilo, ili ako nam je tako draže, pozornica i gradilište potpuno inkompatibilnih materijala, koji se nisu mogli spojiti već ni kod predaka, a sada ih je snašao razdor i raspad, kao nakon eksplozije. Na taj način nastaje iznimna ružnoća, utoliko dublja što nije vezana uz kvrgav nos, isturenu bradu, stisnuto oko ili neki drugi gradivni element, nego ostaje lebdjeti u međuprostoru, poput vrpce koja visi u zraku (u tome je stvar!), ne povezujući različitosti i ostavljajući disonancu. Takvo lice izgleda kao da taj čovjek podnosi kaznu za krivnju koje nije svjestan.

Nema sumnje da je snagu i slabosť vlastita položaja u ovoj situaciji prepoznao točno, koliko se uopće može govoriti o točnosti kod lelujavih doživljaja, promjenjivih poput magle, kakve u takvim stvarima imamo. No Oskar je mislio da vlastitu ženu razumije bolje od onoga koliko je ona razumjela samu sebe. U tome su braku i sada, uz djecu koja su odrastala i trajanje zajedničkog života koje će ubrzo dosegnuti četrnaest godina, noći bile udica bačena u tmini. Ta bi udica svaki svijetli dan zavrtjela

oko sebe i uvjetovala mu putanju. Ovdje, u osnovnoj čahuri svojih životnih odnosa, Oskar je promatrao potres čiji su mu se naknadni valovi u svjetlijim okolnostima, pripadnima danu, učinili nužnima i samorazumljivima. Suprugina povećana posvećenost već neko vrijeme i neizostavan učinak toga na njega, pa opet natrag na nju – tako da je bog Eros s obje strane dobio veći prilog – oko žene je opisala naelektriziranu auru, kakva bi mogla promaknuti samo nekome potpuno tupom, ali ne i onome čija je želja izvlačila dugotrajne iskre, koje je bilo teško sakriti, već iz njezinih zglobova, sljepoočica, ramena i poruba haljine. Dakako, znala je to, pa je situaciju odmah amortizirala izostavljanjem svake koketerije, stotinu puta jače je zamagljujući samo fluidom koji je otpuštala, istodobno kopajući po živoj rani svojim časnim stavom. Toj je rani dubinski, zahvaljujući posve izvjesnim saznanjima, uskraćivala svaki obzir.

No inače nije naglašavala ništa. U Negrijinoj nazočnosti nije, recimo, naglašavala značajke posebne bračne harmonije. Maleno društvo za salonskim stolom nisu uznemiravali nikakvi demonstrativni potezi. Izostali su u tolikoj mjeri da je tekao čak i uspješan razgovor – Negria bi obično s Oskarom ostvario dobru komunikaciju, tim ‘paukom’ i ‘krpeljem’, s time da pritom nije postajao svjesnim svoje nedosljednosti. Moglo bi se reći da je tog čovjeka podnosio razmjerno lako, doduše bjesneći gore kod Höpfnera, no bez većih ljubomornih jada, čime za nas Maryno podcjenjivanje naravi određene rane gotovo biva poduprto.

Sve te tanke niti paučine – još tanje od babljega ljeta, koje će ubrzo sablasno dodirnuti obraze ljudi – pauku su bile jasne i očite, jer on je, eto, pauk. No u Augartenu,

uz teniske terene, na suncu koje je zajedno s isparenjima Dunava ispunjavalo zrak blago i mliječno, tako da se s ukusom jesenskog voća u ustima prolazak vremena mogao gotovo oćutjeti, jer je usporavalo i gotovo stalo, u Augartenu je Oskar, na kraju i opetovanim pokusima, došao do uvida u po bijela dana i u vanjskom svijetu, a taj mu je uvid bio gotovo odbojan, poput drhtaja udice u najdubljoj ćahuri njegova životnog kruga. Pritom se taj uvid odnosio tek na jednu šaljivu naviku između supruge i njega – zapravo na izostanak te navike i, kako se ćinilo, na nemogućnost njezina ponovnog oživljavanja, iako je to bila uobićajena šala, koju su izvodili još kao zarućnici. Naime, obićavali su – posebno rado nakon partije tenisa – naizgled započeti svađu, pritom na neki način uključujući sve nazoćne (bilo tako da bi se umiješali, bilo tako da bi se zapanjili), da bi zatim iznenada otišli ruku pod ruku, iskazujući nježnost i radost. No pokazalo se da Mary već dulje vrijeme tu igru ne prihvaća.

Naravno, o takvim bi se igrama nešto moglo reći: da su prikaz nećega samorazumljivog, odnosno jedinstva nekog para.

Djeca su otišla u školu, suprug u trgovinu, a Mary u kupaonicu. Dok je ležala pod vrućom površinom vode i ravnodušno promatrala vlastito tijelo, ćije je djelovanje ovdje izostajalo, između oploćenih zidova i poniklanih slavina, ispod plavićaste vode, poput hica koji vidimo kako je ispaljen, ali ne ćujemo pucanj, začula je kucanje. Mary se sabrala iz potoćića svojih predodžaba i polovićnih ili ćetvrtinskih misli i kazala svojoj vjernoj Marie, uvijek na usluzi, da neće dorućkovati ovdje, nego unutra za salonskim stolom.

Dnevna je soba vjerojatno bila ugodnija zimi, kada bi velika peć na ugljen, izgrađena u obliku kamina, pokazala jednakomjeran žar kroz otvore od vatrostalnog stakla. Sada se osjećala određena praznina. Salonski je stolić i zimi i ljeti stajao na istome mjestu. No sada je, da tako kažemo, osjećaj zatvorenosti bio manji. Marie je doduše zatvorila prozor prema dugoj ulici i kanalu da ne bi uletjela nikakva prašina i spustila se na polituru namještaja; no vani se na prozore naslonilo toplo jutro kasnoga ljeta, prijazna i blaga otvorenost cijele okoline, lagano prožeta isparenjima i bjeličastom sumaglicom ranoga jutra na kanalu, vrijeme s mnogo prostora i otvorenom šupljinom očekivanja. Usred takva okoliša, koji je prigušeno širio zvukove gradskog života, sjedila je gospođa Mary uz šalicu čaja; to je bilo najvažnije, jer ostali su dijelovi doručka bili odmjereni iznimno suzdržano. Ne, nije pripadala onima što s grižnjom savjesti uzimaju mnogo tučenog vrhnja u velikoj kavani uz Donaukanal, koju su rijetki čitatelji vlastoručne kronike odjelnog savjetnika Geyrenhoffa (spomenut ćemo je poslije) bolje upoznali.

Bez daljnjega je jasno da je stan K.-ovih morao imati isti tlocrt kao i onaj Siebenscheinovih ispod njega: sve su prostorije bile poredane po jednoj osovini – četiri velike i mala prostorija, što je rezultiralo prilično lijepim pogledom – sve do posebno velike spavaće sobe (kod Siebenscheinovih dnevna soba) i kabineta skromnih proporcija (dolje je to bila doktorova radna soba). Stan K.-ovih bio je dakle vrlo velik („svrstan je u kategoriju velikih stanova” – tako bi službenim jezikom kazao visoki savjetnik Središnjeg ureda za oporezivanje i određivanje davanja Julius Zihal), jer dolje je doktor Siebenschein smjestio i svoj odvjetnički ured zajedno s čekaonicom;

zato je kod K.-ovih živjela jedna osoba više (nakon udaje Titi Siebenschein – a dotad se i na donjemu katu također stanovalo učetvero).

Šutnju ispoliranu poput namještaja prekidao bi samo sitan štropot što ga je proizvodila Mary. Ono što je zadržala u nazočnosti, kao na dnu plitkog bazenčića, kao u školjci, a takoreći ipak izloženo, bila je okolnost da danas nije imala ništa u planu, što je bilo rijetko. Dan je osim toga, gotovo se tendenciozno povlačeći pred njom, usto napravio i prostora: Oskar je s poslovnim prijateljima nakanio ručati u gradu, a rođaci su djecu pozvali da odmah nakon škole dođu k njima na ručak i ondje provedu poslijepodne u vili u Döblingu, kući s predivnim parkom. Pripadala je vlasniku velike pivovare. Djecu K.-ovih smatralo se pristojnom i rado ih se pozivalo na druženje s vlastitom djecom. I doista, to je dvoje djece na određen način bilo natprosječno.

Ostao je samo izlet čamcem s Negrijom. Mary se s njim praktično već bila dogovorila za rano poslijepodne u Nußdorfu. No tako će postati prekasno za tenis. Oskar u ovo doba na terenu ne bi ostajao dulje od šest sati, a onamo bi u dane kada se igralo u kasno ljeto odlazio ravnno iz ureda, nakon kratkog poslijepodnevnog odmora.

Ona je danas bila slobodna. Uz smiješak je odbila dogovor s Negrijom smatrati obvezom. Mogao je isto tako veslati i sam: no tada bi se jamačno vezao tu na kanalu ili bi, mornarskim žargonom rečeno 'pristao', i popeo se gore da provjeri gdje je zapela. Prošao bi pored Marie i upao u sobu.

Mary se nasmijala.

Taksiji su se upravo bili pokrenuli, jedan za drugim slagali su se poprijeko preko kolnika. Posljednji je

automobil, još vidljivih stražnjih kotača, malo zadrhta, a jednako tako i prvi od kojega su se vidjeli prednji kotači i maska hladnjaka. Time se bešumno kretanje ponovno zamrznulo.

No sva ta staklasto-nježno i napeto iščekujuća demonija okoliša u mirovanju gospođi Mary, dakako, nije dolazila do svijesti pod tim imenom. No kao žena imala je dovoljno dubine, pa ako i ne duha, imala je dovoljno trbuha da bi osjetila svoju izloženost toj stvarnosti kojom je bila okružena sa svih strana, takoreći sjedeći na pladnju, koji je u obliku jarko obasjane ploče lutao između mrakova prošlosti i budućnosti. Pogled na zlatni ručni satić rekao joj je da već neobično dugo sjedi uz gotovo ispražnjenu čajnu garnituru. Marie je vjerojatno još jednom otišla u trgovinu. Ništa se nije micalo, i ona sama ostala je mirna. Prošao je dobar sat otkada je sjela za doručak i između ostaloga pomislila i na poručnika Melzera.

Danas je u njoj bilo nečega od oporosti života, poput znanja i svojstva istodobno: kako sve lako skakuće, sada je to znala, odnosno bilo joj je u udovima, ono osjetljivo, ta priroda bolonjske boce svakog dobrog trenutka; boca pada i raspada se u prah. Danas nije htjela ništa dodirnuti. To joj je ponašanje bilo strano jer inače je uvijek nešto dodirivala ili popravljala.

I upravo sada je to htjela učiniti. Kada se prekinula napeta tišina i kada je iz nje uza zveket i lupanje iskočila nova situacija, prepoznala je to. Posve je istodobno to prepoznala svojim ustajanjem, o kojemu nije odlučila glava, nego je poput vala odozdo prostrujalo u obliku neočekivane samostalnosti njezinih koljena i nogu. Ono je na pola puta zahvatilo crveni glineni čajnik jer su se

rese svilene marame koju je Mary nosila oko ramena zaplele u dršku od pletena bambusa, što je za sobom povuklo i šalicu, a cijeli je pladanj sa srebrnom šećernicom dosegnuo rub iste mogućnosti. Kada se ta zbrka umirila do rezultata, on je glasio: na sagu je ležala šalica s tanjurićem, naizgled cijela, a žličica je skočila daleko u stranu. Na Marynu haljinu nije pala ni kap ostatka čaja iz čajnika, a taman čaj nije pronašao mogućnost da ostavi trajan trag ni drugdje; no težio je tome jer na resama Maryne svilene haljine posuda je visjela tako nagnuto da je smeđa tekućina stigla gotovo do ruba. Mary je sve to vidjela. Istodobno je izvana, iz predsoblja, čula kako se okreće ključ u ulaznim vratima pa je povikala, ne pomičući se i nagnuta, nastojeći držati svoj neobični ogrtač dalje od sebe: Marie! Marie! Ova je žurno pristigla, uplašila se, nasmijala i oprezno prihvatila čajnik. Na kraju je rezultat ipak bio neobičan: ništa nije bilo razbijeno, ništa uprljano i ništa oštećeno.

No životna supstancija ovoga puta u Mary nije poslušala šaljivu deklaraciju pod koju je bilo zamišljeno da ju se smjesti, branila se od toga. Isključivo je to bio stvarni razlog zašto Mary toga prijepodneva nije otišla u šetnju lijepim Lichtensteinparkom, iako je upravo to željela još i za doručkom, zahvaljujući velikoj količini slobodnog vremena koje je imala na raspolaganju. No sada to više nije htjela riskirati. Da je to pomislila svjesno, oblikovano u riječi, vjerojatno bi ipak otišla zahvaljujući prigovoru razbora. No nije stigla dotle. Ostala je kod kuće, ne iz nevoljkosti ili plašljivosti duha, nego zbog zakočenja udova.

Osim toga, kod kuće je bilo lijepo. Njezino ju je negovano kućanstvo okruživalo i prožimalo sa svih strana.

Bila je to razborito vođena kuća, u kojoj se ničime nije rasipalo, a nije se ni štedjelo na pogrešnim mjestima, ondje gdje se skromnim sredstvima mogao postići snažan učinak ugode: stol u salonu za čaj u pet sati uvijek je bio nadopunjen lijepim staklenim kolicima s dva napitka, kavom i čajem, već prema tome kako bi netko bio raspoložen, a isto tako i maslacem, džemom, bijelim i crnim pecivom. Mary se već mogla osloniti na to da će djeca paziti pa je lijep servis ostao u uporabi. Ako bi netko došao nenajavljen, dobio bi dojam gostoljubiva dočeka. Valja promisliti ne isplati li se ovakav skroman napor u nekim slučajevima višestruko. (Oskar je razmišljao o takvim stvarima.)

Bili su to mudri ljudi, živjeli su uma otvorena na sve strane pa su zato nešto i vidjeli i čuli; nisu se branili od onoga što vide i čuju, a za razliku nekih drugih obitelji nije bilo zamršenih užadi u skrivenim mračnim kutovima. Grete Siebenschein rado bi skoknula k njima, povjeravajući se Mary u mnogim stvarima. Bila je vrlo otvorena prema njezinu mišljenju i savjetima te ju je pozorno slušala.

Prema svemu tome, toga slobodnog prijepodneva bilo je logično na miru sjesti za glasovir. Mary je pod Gretinim vodstvom tijekom posljednjih godina naučila tri Chopinove etide i ponešto od Schumanna.

Ta od jutra zapravo prilično usamljena žena dakle sjedi za glasovirom, iz kojega se uzdižu srebrne meditacije; okolina se slaže u neki poredak, u usamljenost ulazi sustavnost, za koju bismo gotovo mogli pomisliti da bi mogla zračiti u kaotičnu gradsku masu naokolo, ili barem da bi mističnom snagom tonova mogla ukrotiti bliske demone.

Moguće je kome dati temeljan savjet. Gotovo se nikada takav savjet ne može prihvatiti. Naime, kada stvari jednom dođu tako daleko da je potreban savjet, obično je već poneki kotačić u mehanizmu raskliman, a čovjek uhvaćen u njemu s nevjericom pilji u tu sada svjesno rasvijetljenu, oštećenu aparaturu života i čini mu se da život sada ovisi o njoj, umjesto obratno, što bi zapravo bilo normalno. Zbog toga savjet možemo dati samo u pogledu aparature – samo nesputani ponovni pristup mogao bi otkriti njezinu tek razmjernu važnost – pa savjet mora ostati malen, savjetić, povezan s kotačićima što se okreću kao ludi jer su u nekom trenutku postali preslabo učvršćeni u cjelinu. Maleni savjet, zahvatić. Paliativne mjerice, otezanje. Sa svakovrsnim promjenama, već prema situaciji: kao njezini proizvodi, a ne kao makar jedan od valića iz nepromjenjivih temeljnih izvora. I onaj tko daje savjet izgubio je orijentaciju, a kompas je ionako izgubio odavno.

Od ljeta godine 1921. gospođa Mary Greti Siebenschein u osnovi i ne može ponuditi gotovo ništa drugo. Što znači od završetka Gretinih polovičnih zaruka s malim E. P.-om i početka bliskih odnosa s Renéom Stanglerom. Ovoga prvoga Mary je poznavala jer Grete ga je nekoliko puta dovela gore k njoj; i drugoga je vidjela, ali ne i više od toga, na stubištu i na ulici uz Gretu. Zajedno s onim što joj je o njemu ispričala i što joj je Gretino očajno raspoloženje nerijetko govorilo, činio joj se potpuno odgovarajućim muškarcem da njezinu mladu prijateljicu učini potpuno nesretnom.

U svakom slučaju, Grete Siebenschein je u trenutku u kojem se nalazimo, a to je kasno ljeto i rana jesen 1923., već navršila dvadeset i osmu godinu života.

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
Tel. +385-1-4846862; Fax +385-1-4846863
info@leykam-international.hr
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOG
Andy Jelčić

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Tvrtko Gregurić

TISKARA
Denona, d.o.o., Zagreb

© 2014 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo
koji drugi način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: Heimito von Doderer, Die Strudlhofstiege
© Verlag C.H.Beck oHG, München 1986. First
edition: 1951, Biederstein Verlag.

© of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI.

Objavljanje knjige financijski su poduprli Ministarstvo kulture Republike
Hrvatske, Austrijski kulturni forum Zagreb i Bundesministerium
für Unterricht, Kunst und Kultur der Republik Österreich.

Objavljanje ovog djela omogućeno je uz potporu literarne mreže
TRADUKI, čiji su članovi Savezno ministarstvo za europske i međunarodne
poslove Republike Austrije, Ministarstvo vanjskih poslova Savezne Republike
Njemačke, Švicarska zaklada za kulturu Pro Helvetia, KulturKontakt
Austria, Goethe-Institut, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije JAK,
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Resor za kulturu Vlade Kneževine
Liechtenstein, Zaklada za kulturu Liechtenstein i Zaklada S. Fischer.

traduki^T

ISBN 978-953-340-012-9 (sv. 2)
ISBN 978-953-340-013-6 (cjelina)

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 873006

Tiskanje dovršeno u ožujku 2014.

Heimito von Doderer

Strudlhofstiege

Knjiga 2.

Prijevod s njemačkog
Andy Jelčić

HEIMITO VON DODERER

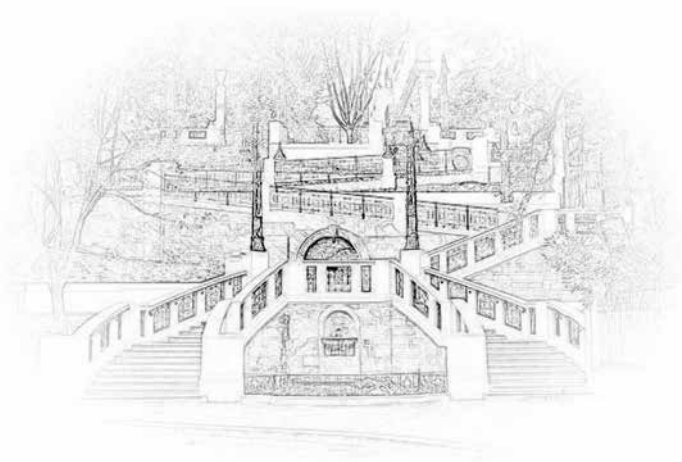
Strudlhofstiege

ili

Melzer i dubina godina koje prolaze

Roman

Knjiga 2.

Leykam international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
Tel. +385-1-4846862; Fax +385-1-4846863
info@leykam-international.hr
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOG
Andy Jelčić

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Tvrtko Gregurić

TISKARA
Denona, d.o.o., Zagreb

© 2014 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo
koji drugi način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: Heimito von Doderer, Die Strudlhofstiege
© Verlag C.H.Beck oHG, München 1986. First
edition: 1951, Biederstein Verlag.

© of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI.

Objavljanje knjige financijski su poduprli Ministarstvo kulture Republike
Hrvatske, Austrijski kulturni forum Zagreb i Bundesministerium
für Unterricht, Kunst und Kultur der Republik Österreich.

Objavljanje ovog djela omogućeno je uz potporu literarne mreže
TRADUKI, čiji su članovi Savezno ministarstvo za europske i međunarodne
poslove Republike Austrije, Ministarstvo vanjskih poslova Savezne Republike
Njemačke, Švicarska zaklada za kulturu Pro Helvetia, KulturKontakt
Austria, Goethe-Institut, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije JAK,
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Resor za kulturu Vlade Kneževine
Liechtenstein, Zaklada za kulturu Liechtenstein i Zaklada S. Fischer.

traduki^T

ISBN 978-953-340-012-9 (sv. 2)
ISBN 978-953-340-013-6 (cjelina)

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 873006

Tiskanje dovršeno u ožujku 2014.

TREĆI DIO
(nastavak)

Ujutro u pola osam s Južnoga kolodvora odvezao se u „Vadászkürt”. Volio je taj nadasve solidni i tek malo staromodni hotel, kamo Fraunholzer zapravo uopće nije pripadao jer ondje su odsjedali konzervativni mađarski zemljoposjednici. Uz doručak i nakon njega telefonski je ugovorio tri ili četiri sastanka, koje su poslovi u Budimpešti zahtijevali još i prije odlaska na odmor, što se trebalo ponoviti i za njegova jednako kratka boravka u Beču. Sve se dobro poklopilo, dogovori su se nizali redom (jer kod ponekoga je trebao već nešto znati o prethodnome), uzubivši se jedan u drugi na željen način. Ni inače mu ništa nije smetalo i imao je sve što mu je bilo potrebno, u toj smirenoj, sagovima utišanoj kući, za koju se činilo da je prožeta gospodskim načinom života. Bio je to i Fraunholzerov pristup, no na određen način ne i osobina, nego doseg, i to njegov vlastiti. Nikako to nije bio stil austrijske časničke obitelji, pa ni generalske, što mu je otac bio. Taj ponekad prilično neotesani i samosvojni čovjek pripadao je jednom iznimnom tipu, koji je stara c. i kr. vojska upravo redovito proizvodila u svojim redovima. Dakle, ti Galgótyji i Fraunholzeri, koliko god bili rijetki, ipak su u dubinskoj strukturi cjeline morali imati razlog postojanja na kojemu su se temeljili, a ne na posebnim slučajnostima. Rijetko se udaralo u tu tipku, no postojala je, kao što se i određena glazbala u orkestru jave tek tu i tamo, ksilofon, celesta ili kontrafagot (ovaj posljednji bolje se

može usporediti sa starim Fraunholzerom). Postojali su, eto, ljudi, kojima je uspijevalo nakon velikih vojnih manevara biti neuljudnima prema nekom pripadniku carske kuće i ipak dobiti prigodu da s istog ili još višeg položaja toga vojvodu jednom iznimno čak i pohvale. Najneobičnije na zapovjedniku artiljerije Fraunholzeru bilo je njegovo skromno zauzimanje prostora u obitelji, gdje takva gospoda inače rado ustanovljuju strahovladu. On se primjerice nimalo nije zabrinjavao da će razmaziti sina. A mali je, debeli Pompej primjerice blagonaklono primao doručak u postelju, koji bi otac donio osobno, nježno budeći sina, a ovaj bi tu nadolazeću zbilju ukrasio bolnom primjedbom nekoga tko je rano doživio kušnje i stekao iskustva: „*Oh, que la vie est dure!*”^{*} Naime, francuski je progovorio vrlo brzo i uopće je učio tako lako kao što spužva upija tekućinu. Pa dobro, reći će netko, Pompej je dakle od malih nogu spavao gospodski. Zapravo i ne jer tu je nedostajala mirisna i svjetlucava hrđa duge tradicije o kojoj ne znamo ništa. No ono na čemu je Fraunholzer zahvaljivao ocu bila je prije svega nesalomljivost nikada potisnutog osjećaja vlastite vrijednosti; sve ostalo učinile su njegove sposobnosti, koje se takoreći mogu poredati po takvoj kralježnici. Njih je otac kod malenoga vjerojatno rano osjetio, iz najdubljeg ih instinkta štedio i sačuvao, dok je sam, duboko u sebi, vjerojatno bio nježna i osjetljiva priroda. Generalova pedagoška strategija poslije se pokazala ispravnom. Ako je Pompej danas imao gospodske zahtjeve, bio je sposoban istodobno, čak i lako, uz njih staviti što je za njihovo zadovoljenje potrebno. Poslije se, iako se to zapravo saznavalo godinu za godinom, unutar

* Fr. Oh, kako je život težak!

tvrtke kojoj je služio i čijim je velikim dijelom upravljao, još uvijek s čuđenjem utvrđivalo da njegovi već prilično narasli prihodi, tantijemi i dnevnice čine tek najmanji djelićak, gotovo zrnce prašine u onome što je poslovanju donosio ugovorima koje je zaključivao.

Dakle, sve je išlo glatko, već otpočетка, i imao je sve što mu je potrebno. Utoliko je više Fraunholzeru trebalo upasti u oči što mu se vratio osjećaj od jučer navečer, da je poput cilja izložen zujavim strelicama.

U najvećoj je blizini osjetio strašnu bol, kao iza tankog zida, koji se već iskrivio pod pritiskom. Ovdje je vladao strah. Da, tako je to bilo jednostavno. Želio je pobjeći k Lei. Više ga nije okruživala kao noćas, nije ga više prekrivala. Bio je otvoren poput grada čije su zidine pale pred neprijateljem.

Njegovo se stanje isprva iskazalo kao negativno: propustio je pozvoniti u Fasoru ili Grauermannovu uredu, iako je smatrao sigurnim da je ovaj u Budimpešti. Inače je pri posjetima običavao s njim odmah uspostaviti kontakt i takoreći prijaviti se u Vilma királynö út.

Vrućina dana bila je umjerena za budimpeštanske prilike u kolovozu, gdje se moglo doživjeti da omekšali asfalt u Andrassy út mokasinu neke gospođice uhvati za potpeticu i takoreći povuče je s noge, tako da bi nesretnica neposredno pred nailazak jednog od ovdašnjih golemih dvodijelnih autobusa gotovo pala i spasila bi je samo velika vozačeva spretnost, kod kojega bi možda, u prilično izmijenjenu obliku, još živjela tradicija mađarskih majstora kočijaša sa sela, sposobnih da lovački četveropreg voze ukoso i brzo dubokim klancem, dolje, preko, gore, stalno govoreći nešto konjima i nikada ni jedan ne bi pao... Fraunholzer je isplatio vozača i malo prošetao.

Prvi sastanak bio je obavljen. I više od toga: pritom je pronašao izričito dobru prigodu i odmah je ugrabio. Značajno je zadužio nekoga čija mu je prijateljska naklonost bila važna, jednostavno pristankom da mu uredi neke stvari u Beču (što je temeljem svojih veza bez daljnega mogao postići kratkim telefonskim razgovorom, udobno iz hotelske sobe, ležeći u postelji – to dakako nije spomenuo, ali je ljubazno iskazao spremnost da učini što god bude mogao). Tako je sugovorniku uštedio pribavljanje vize, gubitak vremena i put u Beč s nesigurnim ishodom (Fraunholzer je onda, naravno, nakon što je sve uredio za tri minute iz sobe u bečkome hotelu „Ambasador”, još istoga dana to priopćio u Peštu ljubaznim pisamcem). No dobro. Svaki mu se put Budimpešta svidjela, iako mu Mađari nisu bili odveć dragi... no njihova punokrvna nadarenost u svim životnim stvarima, na svim stranama, zaista je znala djelovati oduševljavajuće. Taj je grad živio, sedam godina nakon izgubljena rata i uz okljaštrene granice, kao da je na vrhuncu svoje povijesti...

Oko živih i osunčanih otoka njegove djelatnosti u međuvremenu se navukla hladna, mračna plima. I rasla je. Zbog čega je sišao stubama prema podzemnoj željeznici od Oktogona i ušao u prvi vlak koji je naišao? Je li doista htio iskoristiti slobodno vrijeme za šetnju gradskim šumarkom? No Robi se odvezao samo do Bajza-utce. Odatle se poprijeko i brzo stizalo do Fasora. To, naravno, nije učinio, a i zašto bi? Savršena besmislica. Koliko je samo puta ovuda prošao: u drukčijem raspoloženju. Odmah je ponovno ušao u podzemnu željeznicu i odvezao se natrag, koliko je to bilo moguće, do posljednje postaje, dakle do Vörösmarty téra. Kada se uspeo stubama i iznova stupio na svjetlo dana i na ulicu, ugledao je Honneggera s

torbom za spise pod rukom kako stoji pored spomenika (o tome je dakle bila riječ, ovamo je morao stići). Jedan je drugoga pozvao u gotovo istom trenutku.

Na ovome mjestu valja reći nešto o Honneggerovoj muzikalnosti i duhovnosti te o njihovu razvoju. Već se tada kod njega pokazalo da ne pripada i da ne želi pripadati onima koji, nekreativno napredujući od glazbe do glazbene monomanije, upravo se uvlačeći u nju kao u suženje lijevka, unutar matematičko-glazbenog svijeta oblika deponiraju sve ono neodređeno i nekontrolirano u životu, kao da tome nije potrebna daljnja obrada i kao da je već kristalno jasno i konačno. Vrata glazbe odveć su otvorena. Honnegger je u cjelini prošao obratnim putem. Smatrajući nemogućim da bi i sve drugo u njemu moglo odgovarati takvoj preciznosti, sve je više izlazio iz glazbe i udubljavao se u druge činjenice i odnose, ne zaboravljajući iznimnu razinu točnosti koja mu je ostala iza leđa. Što život nije činilo nimalo lakšim, razumije se.

No takvom otvorenosti ubrzo postajemo muholovkom na koju se hvata svašta, mnogoštošta se bacaka, zato što nas se sve više toga tiče, dok se, vrlo paradoksalno, čini da se osobno zanimamo za sve manje stvari. Moglo bi se reći da čovjek takvoga ustroja prema sebi okreće strijele, čiji cilj nije da ga probiju, pa ga i ne ozljeđuju, nego ostaju na njemu visjeti poput pribadača na magnetu. No zahvaljujući svojoj privlačnoj sili, na kraju uspijeva takoreći izvući pogodak i od slaba strijelca, pa se i dočepati svake stvari što lebdi i leti. Bez straha. Jer ništa više ne zubi opasno, već pjevajući pjesmu o ranama i bolovima prije no što pogodi.

Honnegger je dakle često znao i ono što nije želio znati, no uvijek ono što je trebao znati, a usput se razumije i to

da je tako nešto koristilo njegovoj diplomatskoj karijeri. Tako je postupno – rođen u glazbi, dakle čista podrijetla, ulazeći u vlastiti život – upravo prema toj strani zvanja razvijao sve izgrađeniji odnos.

Odmah kod spomenika, dok su Fraunholzer i Honnegger prilazili jedan drugome, dogodilo se to kao između dvojice među kojima postoji nešto poznato i dogovoreno, pa se samo slučajnošću susreta do toga stiže prije. Bez mnogo uvodnih riječi, potražili su prostor i mir za svoju nakanu te su ih i pronašli kod „Gerbeauda”, podosta daleko otraga. Dok su im servirali hranu, Honnegger je mirno i tečno razmišljao kako da ovo elegantno izvuče. Bilo je jasno da će Fraunholzer naići na požarište što ga je Etelka ovoga ljeta za sobom ovdje ostavila, a ondje gdje ne bude baš bjelodano, ući će u taj trag i slijediti ga. Mnogo je ovisilo o tome tko će tada nesretnika navoditi i na koliko će jasan ili mučan i neizgovoren način požarište dobiti na znanje. Valjalo je preduhitriti gnjev žena, koje će sada moći bacati konkretno kamenje činjenica na onu što se odvažila učiniti ono što su one sebi stisnutih koljena priječile. Dakako, mrskosti prve obavijesti, upada u prostor napetosti unutar para, na plodno tlo gdje uspijevaju oživljavajuće mirodije nesigurnosti, iako se u lijevama uzgajaju i prijetvornosti nepovjerenja, te je mrskosti Honnegger bio svjestan, kao okolnosti koju valja prihvatiti, jer može pogoditi i plemenitaša, tek kao ubod komarca ako mu je držanje stabilno kako to nalaže njegov položaj. Bilo je isključeno da bi Fraunholzer mogao umaći činjenicama koje su kružile Peštom. Kod Russowih u Döbrentei utci, kamo će otići u svakom slučaju, zalazila je gospođa von G. kao bliska prijateljica njihove kćeri, a

upravo je izvrsnost i istaknutost te obitelji stvarima davala punu težinu. Honnegger je, dakle, trebao govoriti.

Tako je i učinio.

Prva je strijela pogodila metu, postolje je uzdrhtalo, kao pod udarcem sjekire.

Ispričao mu je sve o Imri von G. i na svako je dodatno pitanje odgovarao kako je najbolje umio.

Ovdje, u ovim pomalo čednim prostorijama, nije baš bilo svijetlo, nego više hladno i prigušeno.

Honnegger je vidio ono što sebi nikada ne bi mogao zamisliti (i što mu je u trenutku postalo jasnim): Pompej je zaplakao. Bila je to samo navala prema gore, vlažan žar u očima te nasilno progutan val natrag. I prošlo je.

„Mislim”, rekao je Honnegger, „da ne znaš od čega si se možda spasio.”

„Ja mislim da znam. Nikada nisam bio nešto u što se ulaže za budućnost.”

A uza sve to Honnegger je bio Etelkin branitelj, što je bila uloga u kojoj bi se svojedobno teško mogao zamisliti. „Naš je Pišta siv čovjek, zajedno sa svom kestenjastom kosom, uvijek je to bio, a sada se vidi što on jest, tijekom svih posljednjih godina, ili zapravo što nije i što nikada nije bio. Tu je ženu izazvao na najveći mogući protest pa je na ovaj način htjela ostvariti ono što u takvu njegovu okruženju nije moglo nastati nikada. Otud ovaj ispad. To moraš moći vidjeti, neovisno o muškarcima. Svatko pravi ispade na glazbalu koje mu je dano, žena naravno s ljubavnim vezama. No to kod Etelke u ovom slučaju smatram manje važnim, da tako kažem, koliko god to paradoksalno zvučalo. Tko je uopće taj Imre? Jedna nula. Uopće nije riječ o njemu, a ni o drugima, koji misle da su sada oni na potezu. No ovdje je doista riječ o važnoj ženi i

divljoj reakciji na diktaturu banalnosti i dakako, istodobno o padu u najdublje nepravu, u što se uvalila sama. Ono što mislim reći pokazuje u najčišćem obliku, takoreći kao ekstrakt, jedan događaj koji označava prijelomnicu cijelog tog ushita, i naravno, za sobom je povukao nepredvidive posljedice, nažalost i za Pištu, koji to vjerojatno ne zaslužuje... U Fasoru su morali primiti goste iz nekih razloga, poslovnih, radi njega; neki su došli izvana; ne poznajem te ljude. Pozvani su zajedno s ovdašnjim poznanicima. Bila je to večera s deset ili dvanaest uzvanika. Etelka takve stvari odlično priprema. Uopće se može reći da ona i Pišta u tom pogledu izvanredno surađuju, u nekoj vrsti hladne bezobzirnosti; ja sam oduvijek to tako nazivao. I zapravo sam se tome divio. Aparaturom života rukovali su ispravnim zahvatima, kao grijačem za vodu u kupaonici. O da, imala je ona odnos prema takvim stvarima, znala je biti siva žena sivog supruga. U potpunosti. Ali ne i isključivo. A to bi trebalo, čini se, moći biti isključivo. Nekoliko dana prije preklinjala me da ipak dođem. Jer se bojala da neće izdržati. Molila me da za stolom sjedim uz nju. Meni su takve večere užasne, a ono malo kojima ne mogu umaknuti, previše mi je. No pristao sam. Možda sam imao osjećaj da mogu spriječiti neku nevolju, ali sam se u tome prevario. Dakle, ukratko: večera još nije bila uznapredovala, kada je ona iznenada skočila na noge – još uvijek pred sobom vidim njezino okruglo, izražajno lice, posve blijedo i upravo prožeto očajanjem – i svim gostima pokazala vrata. I doslovce bi ih pokušala izbaciti kada bi netko oklijevao da krene: upravo sam vidio mogućnost fizičkog nasilja kako igra u mišićju njezinih golih ruku. No nitko nije oklijevao. Kroz predsoblje je protekao šutljiv odlazak u skupini. Mene je to upravo podsjetilo na završetak

diplomatske konferencije s manjkavim ili nikakvim ishodom. Vani je Pišta svima ozbiljno pružao ruku: „Vidite”, govorio je mirno, upravo obazrivo, „da mi je supruga upravo u ovim trenucima teško oboljela.” Držao se izvanredno. Izgledao mi je poput nekoga tko u gorućoj kući sabrano razmišlja što se s obzirom na neizbježnu štetu koju valja pretrpjeti još tu i tamo može odnijeti, s jasnom sviješću da prigodom predstojećeg kampiranja u blizini zgarišta važnima mogu postati još samo sitnice za olakšanje tog položaja i za najosnovniju – no zato dvostruko osjetniju – udobnost... Bio sam među posljednjima. Iznenada su se vrata iz prednjeg salona prema trijemu naglo otvorila i na trenutak se na njima ukazala Etelka. „Teddy, ostat ćeš s Pištom”, kazala je snažnim glasom i tonom koji je isključivao svako protivljenje, a zatim se povukla. Te je večeri više nisam vidio. Pri svemu tome upala mi je u oči apsolutna nevidljivost posluge. Nitko nije požurio u predsoblje gostima u odlasku pomoći da se obuku. Čini se da su u kuhinji u potpunosti shvatili da se dogodilo nešto grozno. U gostoljubivoj Mađarskoj. Djevojke su unutra upravo poslužile jelo. Kada smo ostali sami, odmah sam počeo tražiti posljednji poticaj, razrješenje cijelog prizora, *décllic*. Naime, iako sam sjedio do Etelke, uopće nisam primijetio ništa takvog, nikakav predznak, nikakvu provokaciju, nikakvu zajedljivu primjedbu, ni najmanju proturječnost u razgovoru. Ni Pišta nije znao ništa. Ubrzo je uključio struju i pripremio nam tursku kavu. Upitao me i želim li možda jesti, a ja sam se morao nasmijati. Hodao je gore-dolje, izgledajući ozbiljno, ali pametno. „Etelka je bolesna”, rekao je, a također i ovo: „Pobrinut ću se za nju.” Sebe je dakle uvjeravao u ono na što se nedugo prije toga izgovarao. A to je bilo u njezinu

interesu. Tako je bilo dobro. Sljedećega sam dana opet otišao onamo. Ono što se dogodilo nije spomenuto ni jednom riječju, jednako tako ni poslije. Tako je dakle Etelka Stangler izbacila goste.”

„Imala je pravo, imala je potpuno pravo”, rekao je Fraunholzer. Plakao je gotovo bez zadržke. Oči su mu bile vlažne. No ovdje su bili dobro zaštićeni i sami. Pompej je plakao. Na bojnome polju.

Na rastanku se s Honneggerom dugo rukovao. Otad je dva dana po Budimpešti hodao poput sablasti. Nije posjećivao nikoga. Zadržavao se u hotelu, izbjegavao je čak i uobičajenu kavanu na Dunavu, kod Petöfi téra, gdje je inače rado sjedio, s pogledom na rijeku, koja je otvoreni grad na svojim obalama vjetrovito hladila, na malu živost na vodi i patetično polagane velike brodove, na brijeg u čijemu ždrijelu tunela stalno nestaje sve što prođe most i oživi ga... Fraunholzeru je ta slika uvijek bila sažetak Budimpešte i možda se ovdje osjećalo ono što bi se moglo nazvati romantičnim bićem toga grada. Jednom je otišao na Margitin otok na kupanje i već je sjedio u jednom od unutarnjih širokih kamenih prstenova, načinjenih oko vrućih izvora, a uvijek dijele hladniji krug od toplijega, od vanjskoga, koji je osvježavajući i hladan, do unutarnjeg, koji je vreo: tako se čovjek naizmjenice može opružiti pod plavim nebom, dok ne nastane posebna ugoda, koja kao da sa sumporastom vodom prodire kroz otvorene pore. Sjedio je ondje, *Pompeius in thermis**, i upravo tako izgledao. No nije mogao podnijeti groznu buku koja se nad kupalištem prodorno prostirala na suncu, stalan ton koji su podjednako proizvodili i odrasli i djeca... Kada se

* Lat. (kao) Pompej u termama (toplicama)

ponovno odjenuo, prošao je otokom pod starim drvećem. Bilo je to ovdje, a onda i tijekom putovanja u Beč, baš u Hegyeshalomu, njemački Straß-Sommereinu, gdje bi stalan boravak uspavljujuće svirale melankolije doveo do najveće snage, na ulaznim vratima Istoka i kao pod golemim prevjesom – dakle pod starim drvećem Margitina otoka i jednako tako onda u Hegyeshalomu u odjeljku tijekom carinske kontrole na austrijskoj granici skok u Gmunden umalo mu je ponovno uspio. Došao je oblak i okružio ga. Na trenutak ga je gurao od sebe, a u drugom bi ga trenutku pokušavao dohvatiti.

U Beču, gdje takoreći nije bilo zgarišta, stvari su stajale bolje. No i ovdje je ostao sam, kao izdvojen, i pokazalo se da primjerice ne može nazvati građevinskog savjetnika Haupta, što je bio naumio, već zato što je Astino pismo ostalo bez odgovora, a onda i zbog opće orijentacije, da bi se još bolje pripremio na ono što slijedi. Ovdje su inače sve poslovne stvari išle tako dobro i gotovo upadljivo glatko da je na kraju već u subotu 29. kolovoza poslije podne u hotelskoj sobi sjedio za praznim pisaćim stolom, s malom bilježnicom sa samim precrtanim stavkama, pa je preostalo samo da se list otrgne i ukaže novi i neispisani, najčišće bijel. I novine su djelomice bile pročitane, a uobičajeni glupi časopisi kupljeni. Velika kutija od Kuglera za Etelku, kao i kandirani kesteni od Demela, već su bili u torbi. Sa svih je strana otpočeo koncentričan napad praznine, njezini su se sablasni bojni redovi pokrenuli, gurajući se prema njemu. Pogled na plavo nebo. Odjeknula je automobilska truba. Fraunholzer je lako stigao na večernji brzi vlak. On doduše više nije stizao vozni red poštanskih autobusa, no to nije bilo ni nužno

jer Fraunholzer obično ne bi imao strpljenja za gužvu. Na provincijskom bi kolodvoru uzeo taksi.

U petak, 21. kolovoza, u pola osam ujutro, René Stangeler probudio se u svojoj sobi u Beču, osjetivši intenzivan miris lavande. Komoda za umivanje, na kojoj je stajala čvrsto začepljena bočica napunjena vodicom od lavande, nalazila se otprilike četiri i pol metra udaljena od postelje. I sam osjećaj trajao je mnogo kraće nego što smo to ovdje kadri navesti. Činilo se da mu miris određenom snagom takoreći od glave prodire u nos, osjetio je da je s njim na neobično neporeciv način podudaran: bio je to on sam.

„Dobro bi mi došla,” pomislio je zadovoljno, „više je ne bih morao kupovati na Grabenu.”

Ostao je nepomično ležati na leđima, kao da još nešto očekuje.

A to je i došlo.

Iznenada je pomislio na mali zlatni medaljon koji mu je svojedobno poklonila Pastré.

Gdje je zapravo? Opipavao je prema naprijed i unatrag, po dnu kutija i u maloj škrinjici gdje ga je razmjerno nedavno vidio. Evo ga!

Iskočio je iz postelje, opaljen od sunca. René je običavao spavati gol do pojasa.

Medaljon je bio na mjestu. Otvorio ga je pažljivo oštricom džepnog nožića. Poklopac se digao. Unutra je bila njezina slika. „Nije se promijenila”, utvrdio je. „Ista je kao nekoć.”

Nekoć. Kada je to bilo? U godini Tropidonotusa, čudovišta (tako je izgledala njegova kronologija). Dakle u Paulinoj godini.

U godini Strudlhofstiege.

Poput zastora što ga vjetar podiže uvis pa se otvori pogled u prostorije iza njega, poletio je zvuk riječi, a u zraku je lebdjela slika mjesta. Ostao je zatvorenih očiju, usred sobe, sa zlatnom stvarčicom na lančiću u ruci. Oko njega je bio prostor, također i u njemu, duboko unatrag, mogao se u njemu okretati poput vjetrokaza, ovisno o tome odakle vjetar puše. A sada pogotovo. Čekao je. Nije imao briga. Čak je imao i dovoljno novca: pristiglo mu je sedam honorara za znanstvenu pripomoć – začudo oni najviši upravo u najgore doba, kada je ponajmanje znao što bi s novcem i gotovo da nije izlazio iz sobe. (Jedino je večer po dolasku iz Budimpešte proveo s konjičkim zapovjednikom, olakšavši si dušu, što je odslušala i Thea Rokitzer.) Prvi put nakon tih dana jer su Gretine pogrde iz Napulja u njegovu sobu kod Grauermannovih u Fasoru, okrenutu prema vrtu, udarile poput omanje bombe, ponovno se osjetio slobodnim. Učinilo mu se kao da prvi put u životu uopće osjeća slobodu.

Bilo je to dakle prije četrnaest godina.

U kolovozu. Oko dvadesetoga.

Možda na današnji dan prije četrnaest godina, ili sutrašnji. Na koži je osjećao svježinu poput pjene kupke. Zrak je još bio jutarnje svjež jer soba je gledala na sjever. Pogledao je prema gore i van, pokraj razraslih, punih krošanja, prema kućama na drugoj strani. Ondje je oštrom bjelinom zabljesnulo prozorsko krilo koje je netko zatvorio. U tišini se začuo zvuk privlačenja prozora.

Uz takvu slobodu i prazninu oko sebe, koja ga je neprestance nijemo dozivala i činilo se da u sebi nosi sablasne odrede sila, svjesne zapovjednika i onoga što je ispravno – iznenada ga je poput strijele sa stropa pogodila takva posve zapanjujuća predodžba da je, ondje gdje i kako se

nalazio, pod njezinom zreloom težinom polako sjeo na najbliži stolac, ostavši ondje poput Rodinova mislioca, samo nešto slabiji, u svakom pogledu.

Pa zapravo bi se iz takve slobode ipak mogao odlučiti i za Gretu i na sebe dostojanstveno uzeti sve što iz toga slijedi. Jer ona mu je ipak – pokazana (u tome se trenutku nije mogao sjetiti nikakve druge ili bolje riječi), to se ne može poreći i preko toga prijeći samo sa „ne, ne”, jer to ne bi imalo nikakva temelja i nije bilo moguće.

Još se nikada nije odlučio za Gretu, no sada je toga bio i svjestan.

Telefon se oglosio u praznom stanu.

Kao da se to može naslutiti iz tona zvonjave, René je osjetio da se ona odnosi na njega, a ne na šogora, građevinskog savjetnika, koji je sjedio u ministarstvu, ili na Astu, za koju su mnogi možda mislili da je već u Beču...

Istrčao je van, u predsoblje, duž dugačkog hodnika, neodjeven kakav je bio, s medaljonom na lančiću još uvijek u ruci. Tijekom tih sekunda utrčao je zapravo u samoga sebe, kao što se trči kroz dugi niz soba, ostavljajući sva vrata za sobom otvorenima, tako da se pogled na kraju nesmetano može vratiti na početak: bilo je to doba prije no što je upoznao Gretu, vrijeme dok je još u potpunosti mogao živjeti bez nje. Potpuno se onamo vratiti, učvrstiti se ondje i ući u utor poput okidača zapetog samostrela, to mu se sada činilo jedinim putem zbiljskog povratka k njoj, i to takoreći dobrovoljnog.

„A, tu si”, začulo se ljubazno iz slušalice nakon što se javio. „*Redivivus**. Da te prvo najsrdačnije pozdravim, zastavniče.” (Eulenfeld bi ga često tako nazivao, a time

* Oživljen. (Obnovljen.)

je svojim jezikom mislio 'biće sve u svemu ipak telećeg ustroja'. Bilo je to nešto pomalo nalik nekadašnjoj konzularno-akademskoj dobrohotnosti *de rigueur** prema egzistencijama tipa lovačkog psa, a istodobno je u tome bio sadržan neki oblik općeg oprosta za razumljive mladenačke ekscese – no morali su biti razumljivi! – kojima bi se rado podlijegalo i osobno, a na taj način se i sebi o istom trošku opraštalo.) „Ide li nekako? Više sam te puta pokušavao dobiti, uzalud. Posljednji put jučer i prekjučer. Je li kod tebe sve u redu? U srpnju si svašta doživio. Gretica je u Parizu, kako čujem. No, dobro. Vjerojatno si dosad bio na selu? Jesi li radio? Odlično.”

Zatim mu je rekao da oni – cijela banda – u subotu oko podneva idu u Greifenstein na Dunavu. Što ima u planu za subotu poslije podne? Je li tada možda slobodan? Jest, odgovorio je René, no ne bi rado otišao nekamo tijekom subote i nedjelje, zato što očekuje Gretin brzozjav iz Pariza; ona se namjerava vratiti. „Vjerojatno joj je dosta Cornela i društva?!” prokomentirao je Eulendorf. (Doduše, ona će vjerojatno doći tek za nekoliko dana...”, prošlo je Renéu u međuvremenu glavom.) „No baš zato sam te htio zamoliti da ne ideš s nama, nego da ostaneš u Beču. To se može objasniti ovako: želim van iz grada, imao sam težak tjedan i hitno mi je potreban oporavak. Osim toga u subotu u Greifensteinu već imam dogovor – ma shvatit ćeš me, čovjek mora nešto učiniti i sebi za dušu. Edithica će ovoga puta vjerojatno doći za nama tek u nedjelju, ako uopće dođe, mora očetkati neke mačke, osim toga povremeno je malo boli glava i tako, ukratko, u subotu poslijepodne htjela bi ostati kod kuće. No onda će biti

* Fr. sa strogošću, striktno

posve sama i napuštena. Bi li joj malo pravio društvo uz čaj? Jako te cijeni, što možda zapravo i ne znaš. Učinio bi mi uslugu. Imaš vremena. Na Melzerića se baš i ne mogu osloniti, a možda će i on htjeti otići izvan grada. No, dobro. Uskoro će te ona nazvati i pozvati k sebi.”

Stangeler se vratio u sobu.

Još je uvijek držao medaljon na lančiću u ruci.

Međutim, idućega dana, u subotu 22. kolovoza poslije podne (Melzer upravo počinje padati kroz svoje tropose) nosio ga je oko vrata. Nalijegao mu je na kožu ispod košulje, duboko na ključnoj kosti, jer lančić je bio dug. Sve je na njemu bilo vlažno, svježije i hladno od lavandine vodice, kosa, maramica i rublje. Nakon kupanja obilno se njome poškopio. Idući tako mirisan, kotrljajući se u toj zatvorenoj, ohlađenoj kugli, napustio je Währingerstraße i hodao duž Waisenhausgasse, koja se već dugo zvala Bolzmann-gasse, po desnoj strani, uza zid parka Palače Clam-Gallas, da bi prošao putem preko Strudlhofstiege, jer to je za njega bilo nezaobilazno, nužnost toga poslijepodneva.

Koliko god je to sve u konačnici i u određenoj mjeri on učinio sam – to što mu je ta zlatna pločica sada ležala na grudima i što je pošao posve drugim i duljim putem, uzevši u obzir i vrijeme – u osnovi je stigao ovamo u nekoj vrsti nesvijesti, koja je odbijala svaki drugi izbor. Budući da je gotovo osjećao kako ga nešto gura i tjera, korak mu je zastao prije ugla iza kojega je, ravno i kratko i prema natrag se spuštajući u zelenilo, morala stajati neshvatljiva pozornica nerazumljivih događaja. Nisu mu se nerazumljivima činila sama događanja koja su se ovdje odigrala i čije je povezanosti poslije točno doznao od Aste, nego to što su prošla; što se ovdje više nije pojavljivao stari

Schmeller, a iza njega odozgo Melzer i on sam s Paulom Schachl i Grauermannom odozdo.

Ulica je bila prazna, sunce je upiralo u nju, a otraga je prosijavalo kroz puno, okruglasto zelenilo.

René je išao polako. Spuštao se poput jesenskog lista, ljuljajući se. Ostao je sam. Nije se ni s kim susreo na rampama, tako je to slučajno ispalo. Načuljene su mu uši već odozgo uhvatile monolog zdenca. Još je više usporio korak. Približila se toplina, posve do njega, a s njom i tišina. Dolje u Pasteurgasse okrenuo se i s čuđenjem promatrao djelo koje se ovdje kao zakopano silno duboko prostiralo u kasnojletnoj tišini grada, odakle nije dolazio ni jedan ton, ne govoreći ništa i upravo sada potpuno šuteći po nekoliko trenutaka.

Zatim je krenuo, u smjeru češkog kolodvora. Ulične su veže iza njega stajale na vrućini poput naslonjenih nadgrobni ploča. Stubište je bilo pro hladno, odisalo je civilizirano-ukroćenim mirisom pristojnog stanovanja, maskom koju nosi gradski *genius loci**, posljednji ostatak, nalik kratkom znaku, zadimljenog mirisa penata. Stube i okretišta bili su još vlažni od subotnjih pazikućinih službenih radnji vjedrom i četkom.

Zvono je jako odjeknulo, kao da je kuća prazna.

„Baš lijepo, René”, rekla je Editha. Nije posve otvorila vrata, pustila ga je unutra i iza jednog krila meko se povukla natrag, poput mirisnog oblaka. Parfem zaokružene, vrlo slatke vrste graničio je, u usporedbi s njegovim gotovo gorkastim mirisom lavande, isprva se ne miješajući, onako kako čvrsta tijela graniče jedno s drugim. Nosila je šarenu

* Lat. duh mjesta; u rimskoj religiji duh zaštitnik ili čuvar nekog mjesta

haljinu i, kako mu se odmah činilo, u neobičnim bojama, iriziranim, a jednako tako i neobična kroja, koji joj je povećavao opseg i zastirao mnogo toga. „Možete piti čaj koliko god hoćete, stari Sibirče, beskonačno, a napravila sam i čaj od matea, možete kušati i taj.” Ušli su. Prostoriju s dvojim visokim, potpuno istim bijelim vratima lijevo i desno te Kahlenbergom otraga u prozoru Stangeler je začudo doživio poput prometalu, ne kao nešto što miruje i stoji, nego kao gondolu balona ili nešto slično. „Mate je južnoamerički?” upitao je. „Da,” odgovorila je, „hoćete li kušati? Ja ga uvijek pijem.” Natočila mu je. Ne libeći se, nagnuo se nad široku i plitku šalicu, promijenjene boje zbog posebnog zelenog odsjaja napitka, i udahnuo mu miris. Pritom je podigao pogled prema njoj, ostajući sagnut. Nasmiješila se. Lice joj se, jer se lagano nagnula naprijed, posve neznatno približilo s one strane stolića. Uz jasan osjećaj da cijela soba i njezina stanovnica kroz sve pore i sa svih strana ulaze u njega, pa onda ponovno van iz usta, poput vrpce s riječima, improvizirao je kao da čita:

„O maglena daljino, otvori mi vrata,
sidreni lanac bučno se diže, a sad je tih.
U surovu tuđinu ja pošao bih,
Život ljepšim se čini od sata do sata.

Nebo je vedro, vrh je palme miran,
kao da je staklen u dalekom raj.
Što mi muka srcu bješe u rodnome kraju,
raduje me dok novu domovinu biram.

Sidro dižem posve. I morem ne brodim!
 Ukoso i uvis podiže se lađa
 i dok leti nove svjetove pohodim,
 sve je sitno, malo, puno ljudskih svađa,

no nestaje u svjetlu, što ulazi amo
 u sobu ili lađu, prekinuto vrijeme,
 i nestale riječi, sve stiže mi samo,
 to lagan je teret, sve moje dileme.”

Zbunjeno je završio. Gledala ga je s dubokim čuđenjem i oboje su nastavili potpunu šutnju, ne promijenivši pogled ili držanje.

„Što je to? Od koga?” upitala je napokon.

„Od matea”, odgovorio je s osjećajem krivnje i objašnjavajući, vrlo oprezno. Na trenutak je pomislio na Etelku, vladina savjetnika Guysa i latinsku pjesmu koju mu je otac naložio da prevede.

„Svi su otišli u prirodu”, rekla je i pokazala prema brdima. „Galama i gužva. Nije li nama ljepše?” Dok je govorila, uhvatila je Renéa za podlakticu. Zatim je ustala i napravila nekoliko brzih, gotovo odrješitih koraka prema prozoru. „Želim ponovno biti daleko,” govorila je, u pola glasa i pjevuckavo, „ponovno biti daleko. Ah, René, trebalo bi izbjegavati povratke onome što je bilo. To nam okrene leđa, pokazuje nam praznu padinu prekrivenu šljunkom i rijetkim grmljem, nizak brežuljić ondje gdje smo očekivali priličan brijeg, tek malu uzvisinu. A to je zato što mu nismo posve odlučno okrenuli leđa. I zato se pogledu ne nudi gotovo ništa, samo daleki raj, kako ste rekli...” On se s time uopće nije slagao (to mu je bila dodirna točka s majorom), no iznenađenje njezinim